

ВІДГУК

офіційного опонента на автореферат та дисертаційне дослідження Шишimenка Ігоря Миколайовича на тему "Політична експертиза як інститут демократії в сучасній Україні", подані на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 - політичні інститути та процеси

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату дисертації, публікацій Шишimenка Ігоря Миколайовича в спеціальних наукових виданнях дозволяє зробити висновок про відповідність теми й змісту дисертації паспорту спеціальності 23.00.02 - політичні інститути та процеси.

Основні результати проведеного дослідження викладені у 5 наукових статтях, опублікованих у спеціальних виданнях з політичних наук.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що Україна є демократичною державою. Це означає, що органи державної влади повинні бути зацікавлені в повноцінній і об'єктивній політичній експертизі з метою прийняття ефективних політичних рішень. За даними соціологічного опитування, проведеного в листопаді 2020 р. більше 70% українців вважають, що Україна рухається в неправильному напрямку. Безумовно, що не всі дії влади можуть подобатися суспільству. Однак, коли невдоволено більшість, це говорить про те, що прийняті рішення не є бездоганними.

Таким чином, обрана тема дослідження має сьогодні не тільки високу науково-теоретичну актуальність, але й має актуальний науково-практичний, науково-політичний характер. Від її успішної розробки залежить не лише

поглиблення нашого розуміння процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, але і здатність практичних політиків до адекватного використання виявлених закономірностей в інтересах вдосконалення соціально-політичної системи сучасного суспільства.

Теоретико-методологічні основи дослідження становлять, насамперед, загальнонаукові методи, такі як системний, структурно-функціональний, поведінковий, порівняльний, інституційний та ін.

Позитивно варто оцінити здійснену автором роботу з дослідження ступеня розробленості проблеми. Це дозволило дисертанту зробити висновок про те, що політична експертиза не тільки і не стільки надає відповіді, здатні вирішити нагальні проблеми, скільки ставить питання і стимулює їх обговорення. Дисертант визначив місце і роль політичної експертизи в структурі політичного знання, виявив міждисциплінарний характер політичної експертизи.

Також опираючись на вивчення ступеня розробленості проблеми, дисертант сформулював мету дисертаційної роботи, що полягає в дослідженні інституту політичної експертизи в демократичному суспільстві, стану і особливостей його розвитку в сучасній Україні.

Слід позитивно оцінити дослідження багатьох теоретичних та практичних аспектів тенденцій розвитку політичної експертизи у демократичному суспільстві.

Безперечною перевагою дисертації є розвиток наукового понятійного апарату. Автор деталізував та вдосконалив понятійний апарат досліджуваної проблеми, зокрема, визначення поняття «політична експертиза».

Дисертант зробив висновок про те, що політична експертиза є одним з важливих видів контролю, завдяки політичній експертизі діяльність органів державної

влади перебуває під пильною увагою громадськості. Рекомендації політичних експертів допомагають пошуку більш ефективних рішень різних політичних проблем з урахуванням їх наслідків для суспільства і держави.

Ігор Миколайович пропонує розуміти експертизу як форму контролю, яка являє собою систему спеціальних і суміжних знань про політичні процеси й інститути, на основі якої проводяться науково обґрунтований аналіз, незалежна оцінка, прогноз дій і подій в політичній сфері суспільства, формулюються експертні висновки і рекомендації. Це визначення відрізняється від існуючих тим, що включає в предмет експертизи не тільки діяльність органів державної влади, але і всі політичні процеси, що відбуваються в суспільстві і державі.

Дисертант робить правомірний висновок про те, що для демократичної влади важливі незалежність, об'єктивність і компетентність політичних експертів, які беруть участь в розробці політичного курсу.

З метою експертного забезпечення своєї діяльності влада створює структури навколо себе. Автор зазначає, що в Україні в рамках реформи системи державного управління в структуру міністерств були введені експертно-аналітичні служби, проте їх діяльність не стала повною мірою незалежною, об'єктивною і компетентною. Виявилося, що в результаті непрозорих конкурсів на посади експертів з високою заробітною платою перейшли чиновники. Але виявилося, що експертні майданчики в структурі органів державної влади (так звані Генеральні директорати) мають низький рівень якості експертної діяльності.

У той же час створення і функціонування експертних структур громадянського суспільства позитивно

відбивається на культурі політичної еліти і її розумінні ефективності політичної експертизи.

Автор правомірно вказує на складність політичної експертизи, яка в полягає в тому, що експерт, аналізуючи відкриту інформацію, повинен прорахувати і так званий ікс - політичні процеси, що відбуваються поза публічною політикою. Професійний політичний експерт здатний прорахувати і проаналізувати всі тонкощі і нюанси політичного життя, які не бачить пересічний громадянин. Чим вище професіоналізм політичного експерта, тим глибше багатофакторний аналіз і прогноз.

Не можу не погодитися з думкою автора про те, що державна влада, по суті, не зацікавлена в експертних структурах, що виражають інтереси суспільства. Наприклад, влада не бажає прислухатися до експертів, які стверджують, що державна структура «Нафтогаз», що заповнила влітку газосховища дешевим газом, восени-взимку перепродує його за завищеною ціною галузям економіки та населенню України.

Заслужовує високої оцінки те, як автор проаналізував механізми реалізації політичної експертизи, ресурси, за допомогою яких вона здійснюється, її форми і динаміку її розвитку.

Автор правий, коли стверджує, що інституціоналізація політичної експертизи пока ще слабка. Нормативно-правова база політичної експертизи практично відсутня.

Дисертантом виявлено, що однією з особливостей розвитку сучасного медіа-простору України стала поява надмірної кількості політологів, експертів та аналітиків, журналістів та блогерів, які коментують і пояснюють сутність політичних процесів в країні.

Показано, що позиціонувати себе в якості політичних експертів стали і люди, які не мають спеціальної освіти, які є політиками, практиками. Невибірковість політики ЗМІ призводить до того, що дилетанти від політики отримують можливість нав'язувати суспільству свої суб'єктивні і непрофесійні уявлення про політичне життя країни.

Безсумнівний науковий інтерес викликає запропонована автором соціально-професійна класифікація простору політичної експертизи, яка включає такі категорії - експерти з політологічною освітою, політичні журналісти, політичні коментатори, політичні блогери, колишні і нинішні політики. Таким чином, обґрунтовано, що професія політичного експерта, як і інші політичні професії, стає масовою. Причинами масовості професії політичного експерта, на думку дисертанта, є стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, низький рівень політичної культури населення, високий рівень комерціалізації ЗМІ та ін.

Мені дуже сподобалися запропоновані механізми, які дозволять забезпечити національний інформаційний простір від некомпетентності, непрофесіоналізму, маніпуляцій випадкових коментаторів. Зокрема, автор обґрунтував необхідність на законодавчому рівні закріпити обов'язок ЗМІ запрошувати в якості політичних експертів політологів, які мають вчений ступінь доктора філософії в галузі політичних наук (Phd) або доктора політичних наук. Володарі наукових ступенів в області інших гуманітарних наук, повинні мати наукові публікації з політології. Дисертант свою позицію пояснює тим, що, політична експертиза, яка робить вплив на процес прийняття політичних рішень, громадську

думку, повинна ґрунтуватися тільки на професійних знаннях і методиках.

Автор підкреслює, що завданням політичної експертизи як соціального інституту є вдосконалення процесу прийняття політико-державних рішень. А розвиток інституту політичної експертизи в Україні сприятиме конструктивному розвитку політичних процесів, трансформації політичних інститутів, поліпшення взаємодії влади і суспільства, зміцненню стабільності політичної системи.

Також в дисертації вказується на те, що українські центри політичної експертизи в своїй більшості не є незалежними через відсутність незалежних джерел фінансування.

Ігор Миколайович продемонстрував вільне оперування понятійним апаратом політичної науки, знання політичних подій, котрі відбуваються всередині країни й у світі, вміння виявити їх взаємозалежність, а також співвідношення із сучасними реаліями.

Варто підкреслити, що всі висновки дисертаційного дослідження мають обґрунтований характер. Вони логічні, чіткі. Мають певний рівень наукової новизни. Робота цікава, написана науковою мовою, має новаторський і творчий характер.

Поряд з позитивною оцінкою дослідження, хотілося б також висловити деякі зауваження й побажання:

1. Було б доцільним і цікавим з точки зору завдань дослідження, якби автор розглянув розвиток політичної експертизи на прикладі Одеської області, в структурі політичного процесу якої спостерігається тенденція до формування компетентних (за формальними підставами - наявність наукових ступенів і звань) експертних

спільнот, що включають діючих чиновників і близьких до адміністративних структур вчених-експертів.

2. З висновків автора не зовсім зрозумілою бачиться відповідь на питання, чи можливо за допомогою методів політичної експертизи вирішувати конкретні проблеми, що виникають?

3. Автор проаналізував ефективність інституту Генерального директорату при Міністерствах України і сформулював ряд справедливих критичних зауважень до процедури його створення. У зв'язку з цим, хотілося б уточнити, дисертант повністю відкидає доцільність створення експертних служб в структурі органів державної влади?

4. У теоретичному плані було б корисно більше приділити увагу проблемам взаємовідносин «експерт-політик», які викликані їх принципово різними функціями і мірою відповідальності.

5. Автор правомірно зазначає, що українські центри політичної експертизи в своїй більшості не є незалежними через відсутність незалежних джерел фінансування. Чи може дисертант запропонувати будь-які механізми, що підвищують рівень незалежності структур політичної експертизи?

Однак, висловлені зауваження не зменшують наукової цінності дисертаційної роботи, не ставлять під сумнів основну концепцію дослідження, а можуть бути скоріше побажаннями для подальших наукових пошуків автора.

Зміст автореферату повністю відповідає змісту дисертації.

Вищевикладене свідчить, що дисертаційна робота «Політична експертиза як інститут демократії в сучасній Україні» виконана на високому теоретичному рівні, повністю відповідає вимогам, пропонованим до

кандидатських дисертацій, а її автор - Шишimenko Ігор
Миколайович заслуговує присудження наукового ступеня
кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 -
політичні інститути та процеси.

Професор кафедри українознавства
і соціальних наук Одеського державного
екологічного університету,
доктор політичних наук,
професор

А.О.Сіленко

Підпис професора кафедри
українознавства та соціальних
наук ОДЕКУ, д.політ.н.

Сіленко А.О. «ЗАВІРЯЮ»

Помічник Ректора ОДЕКУ

Т.С. Кузьмічова